

Waterlandschappen

Water vormt de basis van alle leven op Aarde. Onze aardbol is er voor meer dan 70% uit opgebouwd. Overal rondom ons vinden we waterrijke gebieden, die door hun rijke fauna en flora fotografen tal van mogelijkheden bieden. Hoe je deze waterlandschappen optimaal in beeld brengt? En waarom water een foto net bijzonder maakt? Dat lees je hier. *Bart Heirweg – www.bartheirweg.com*

De mens heeft altijd een enorme aantrekkingskracht gehad voor water. Dat komt niet alleen voort uit zijn drang om te kunnen overleven, water is ook buitengewoon intrigerend. Het heeft eigenlijk geen vaste vorm: bij bepaalde temperaturen verandert het van structuur en wordt het ijs of damp, het stroomt, kabbelt en beweegt en fungeert af en toe als een perfecte spiegel voor wat er zich boven het oppervlak afspeelt. Uniek en mysterieus en dus het perfecte onderwerp om in je landschapsfoto's te betrekken.

Bij ons vind je bijna overal water: aan de kust, in de kanalen en waterlopen die ons land doorkruisen, in meren, vijvers en vennen of in de sprankelende rivieren en watervalletjes in de Ardennen. Tijdens het fotograferen zal je bijna automatisch een kijkje nemen bij de waterkant. Langs de oevers of in het water is immers altijd wel wat te beleven: de reflecties van het landschap, de dynamiek van het water of de dieren en planten die in of nabij het water leven. Er bestaan verschillende soorten waterlandschappen, elk met hun eigen karakter en mogelijkheden. We zetten de verschillende types op een rijtje en overlopen de technieken die je kunt gebruiken om deze fascinerende landschappen in beeld te brengen.

Dynamiek aan de kust

Hoewel de Belgische kust op vele plaatsen volgebouwd is, blijft het een favoriete bestemming voor vele fotografen. De talrijke golfbrekers, de pier van Oostende, Blankenberge of Nieuwpoort: stuk voor stuk perfecte onderwerpen om te experimenteren met (lange) sluitertijden. Bij een woelige

zee, met een stevige golfslag en een indrukwekkende wolkenlucht is het leuk om de dynamiek in het landschap te visualiseren. Gebruik een sluitertijd tussen 0,5 en 2 seconden om een gevoel van beweging te visualiseren, maar toch voldoende structuur in het water en de golven te behouden. Wordt de sluitertijd niet lang genoeg, maak dan gebruik van een grijs- of ND-filter om wat extra licht tegen te houden. Een filter die 3 à 4 stops licht filtert, is hiervoor ideaal.

Wil je minimalistische foto's maken, dan moet het wateroppervlak helemaal vlak worden. Om dit effect te bereiken, heb je een veel langere sluitertijd nodig. Probeer te streven naar minimum 30 seconden om elke rimpel in het wateroppervlak te verbergen. Meestal is dat niet te bereiken met een gewone ND-filter van 3 à 4 stops. Om meer licht tegen te houden, kies je best een sterkere filter zoals bijvoorbeeld een Bigstopper of 10 stops grijsfilter. Dergelijke filters zijn niet eenvoudig in gebruik: eenmaal de filter voor de lens zit, zie je niets meer door de zoeker en laten de lichtmeting, autofocus en de witbalans het volledig afweten. Je moet dus in staat zijn om de camera manueel in te stellen. Wacht nog eventjes met al meteen de filter voor de lens te schroeven. Het is belangrijk dat je eerst start met het maken van een goed belichte foto waarbij de compositie, scherpte en instellingen perfect zijn. Op basis van de instellingen van die foto bereken je vervolgens de sluitertijd met een 10 stops grijsfilter. Je schroeft de filter voor de lens en stelt daarna deze sluitertijd manueel in. Wordt deze langer dan 30 seconden? Gebruik dan de BULB-stand om zelf te bepalen hoe lang de foto belicht mag worden. Vergeet bij het fotograferen met lange sluitertijden ook niet de afstandsbediening en de mirror-lockup of spiegel opklappen functie van de camera, om elke trilling te vermijden. Helemaal zeker zijn van een scherpe foto? Zorg er dan zeker voor dat je statief stevig gepositioneerd is en niet meer in het zand kan wegzakken.

Wanneer je naar de kust trekt, denk er dan aan om vooraf de getijden te controleren. De meeste dynamiek in het water krijg je bij opkomend tij, maar ook het weer is niet onbelangrijk. Minimalistische landschappen met lange sluitertijden werken het best bij grijs weer met een mooi gestructureerde wolkenlucht. Ook stormachtig weer, waarbij reusachtige golven op het staketsel of de golfbrekers te pletter slaan, is natuurlijk interessant. Dat ruige weer maakt fotografie iets uitdagender, maar de resultaten zijn vaak erg indrukwekkend. In dit geval hou je de sluitertijd best kort, zodat de beweging grotendeels 'bevriest' en de structuur en vorm van de kapotslaande golven en het opspattende water behouden blijft.

Met een sluitertijd van 1 seconde behoud je de structuur in het water. Het resultaat? Een dynamisch beeld.

f/13, 1 sec, ISO 200, 24mm op full frame

De rivieren van ons land

Niet alleen aan de kust valt heel wat te beleven: ook in het binnenland vind je veel water. Waterlopen en rivieren zijn de ideale startplaats. Langs de Schelde, Leie of Maas en hun zijrivieren kom je als fotograaf ogen te kort. Vanaf de talrijke bruggen die onze waterlopen oversteken krijg je 's morgens vroeg, wanneer nevel en mist opstijgen uit het water, een prachtig uitzicht over dit

sfeervolle waterlandschap. Let op wanneer je uitgestrekte waterpartijen zoals rivieren of kanalen fotografeert, want dan wordt het beeld vaak voor meer dan de helft met water gevuld. Hierdoor wordt het wateroppervlak vrij dominant en overheerst dit het beeld. Hou de compositie dus in balans en ga op zoek naar wat vegetatie aan de oever om de foto in evenwicht te houden en het beeld diepte te geven. Ook een kronkel in de rivier maakt het beeld spannender en creëert meer dynamiek. Je kunt ten slotte ook wachten tot wanneer een schip of een bootje uit de mist opdoemt. Een extra aandachtspunt, waardoor het beeld interessanter wordt voor de kijker.

Wanneer de zon opkomt en de nevel uit het water opstijgt, toont het landschap zich op haar mooist.

f/13, 1/30 sec, ISO 100, 16mm op full frame, 2 stops grijsverloopfilter met harde overgang

Enkele vissers op het Schipdonkkanaal fungeren als aandachtspunt in het beeld.

f/13, 1/200 sec, ISO 200, 165mm op full frame

Ga bij grote waterpartijen op zoek naar een voorgrond om het beeld diepte te geven en de compositie in balans te houden. Een mooie wolkenlucht en haar reflectie houden het beeld spannend.

f/13, 1 sec, ISO 100, 16mm op full frame

Langs de Schelde is de invloed van de zee nog duidelijk zichtbaar. Op sommige plaatsen vind je er nog eb en vloed. Bij laagtij komen op die plaatsen prachtige structuren in de modderige oevers bloot te liggen. Dit lijnenspel vormt de perfecte voorgrond en geeft het beeld diepte. Daarnaast worden deze structuren een abstract onderwerp op zich, wanneer je ze meer in detail fotografeert. Let op wanneer je de oevers betreedt, want soms zak je diep weg in de modder. Een paar laarzen en kleren die flink vuil mogen worden, zijn hier onontbeerlijk.

Blauwe uurtje

De nabijheid van water heeft altijd een belangrijke rol gespeeld bij het ontstaan van dorpen en steden. Rivieren en kanalen werden gebruikt voor transport en om handel te drijven. Langs verschillende waterlopen ontstonden daarom nederzettingen die later zijn uitgegroeid tot echte steden. Brugge, Gent, Kortrijk, Antwerpen, Namen of Luik zijn maar enkele voorbeelden hiervan. Een stedelijk landschap is misschien wel op haar mooist wanneer het reflecteert in het omringende water. Het beste moment om de stad in beeld te brengen is tijdens het blauwe uurtje, wanneer de warme straatverlichting contrasteert met de blauwe tonen in de lucht.

Een klein dorpje langs de Maas in Dinant gefotografeerd tijdens het blauwe uurtje.

f/11, 8 sec, ISO 400, 70mm op full frame

Tweemaal pret

Wanneer lichtgolven overgaan naar een materie met een andere weerstand, ontstaat een lichtbreking die de golven grotendeels terugkaatst. Deze gerichte weerkaatsing noemen we een spiegeling. Een welkom geschenk voor een landschapsfotograaf. Het beste moment voor prachtige

reflecties is 's morgens of 's avonds, want meestal staat er dan wat minder wind. Reflecties geven de foto altijd iets extra en zorgen er bovendien voor dat je minder snel problemen krijgt met de belichting. Bij landschapsfotografie kamp je vaak met grote contrastverschillen tussen de lucht en de voorgrond en heb je grijsverloopfilters of HDR-technieken nodig om dat contrast te beheersen. Bij reflecties heb je die problemen minder vaak, want het contrastverschil tussen de lucht en de reflectie is een stuk kleiner.

Plaats de horizon in het midden om de symmetrie in het beeld te benadrukken wanneer je reflecties fotografeert.

f/11, 1/5 sec, ISO 200, 70mm op full frame

Wanneer je het landschap en haar reflectie fotografeert, plaats dan de horizon in het midden om de symmetrie in het beeld te benadrukken. Ook je eigen positie is hier zeer belangrijk, want door een stapje naar links of rechts te doen, kan je storende elementen vermijden en de reflectie beter tot haar recht laten komen. Maar ook de hoogte is van belang. Wanneer je uit een laag standpunt fotografeert worden de reflecties groter, maar ook onscherper, terwijl een hoger standpunt de reflectie kleiner en duidelijker maakt.

Het zit in de details

Naast weidse landschappen kan je natuurlijk ook op zoek gaan naar details: licht dat reflecteert in het water, enkele bomen die herleid worden tot een abstract lijnenspel of rimpels die de reflectie omtoveren tot een impressionistisch schilderij zijn maar enkele voorbeelden. Je kunt de kijker aan het denken zetten door enkel de weerspiegeling te fotograferen en op die manier een omgekeerde wereld te laten zien. Niet alleen grote wateroppervlakken zijn interessant: een kleine plas water op de weg of een ondiep poeltje kunnen ook leuke resultaten opleveren. Je kunt bijvoorbeeld de reflectie fotograferen van een landschap dat eigenlijk buiten het beeld valt. Zie het dus niet te groots: let ook op de details en laat je verbeelding de vrije loop gaan.

Abstract beeld van berken en sparren die reflecteren in een ven.

f/13, 1/13 sec, ISO 400, 185mm op full frame

Zet de kijker aan het denken door enkel de reflectie te fotograferen en een omgekeerde wereld te laten zien.

f/13, 1/13 sec, ISO 400, 155mm op full frame

Ga op zoek naar abstracte beelden in en rond het water.

f/8, 1/10 sec, ISO 400, 81mm op full frame

Bruisende watervalletjes

Verspreid over Wallonië vinden we een heleboel snelstromende riviertjes. Ze ontspringen meestal op de hoogste toppen van ons land en zoeken zich een weg naar beneden. Hoewel deze snelstromende rivieren het ganse jaar een bezoekje waard zijn, hebben ze in de herfst toch iets bijzonder. In en rond de rivier bruist het in dit seizoen van de dynamiek. De regen heeft de rivieren tot aan de randen gevuld en het water stort zich langs de talrijke watervalletjes naar beneden. Het landschap barst van de kleuren en wanneer de wind aan de bomen schudt, dwarrelen de herfstbladeren naar beneden en landen ze op het wateroppervlak. Met een polarisatiefilter kan je hun prachtige kleuren extra benadrukken. Zo'n filter werkt de reflectie van het wateroppervlak en de natte rotsen weg en bevordert de kleurcontrasten. Bovendien houdt een polarisatiefilter anderhalve stop licht tegen, waardoor de sluitertijd langer wordt. Dat is mooi meegenomen, want die dynamiek in het landschap wil je net visualiseren. Een sluitertijd van ongeveer 1 seconde is ideaal en vaak is een polarisatiefilter in combinatie met een lage ISO-waarde al voldoende hiervoor. Je hebt dus meestal geen extra ND- of grijsfilter nodig. Vermijd een te lange sluitertijd: dan verdwijnt de structuur in het water en oogt het beeld onnatuurlijk.

Met een polarisatiefilter accentueer je de kleurcontrasten en werk je de reflecties van het wateroppervlak weg. Een sluitertijd van 2 seconden visualiseert de dynamiek in de rivier.

f/14, 2 sec, ISO 64, 18mm op full frame

Tips:

- Experimenteren met lange sluitertijden langs de riviertjes of aan de kust? Breng een handdoek of een vodje mee. Spatwater en zoutspray maken de filters al snel vettig. Een microvezeldoekje is hiervoor uiterst geschikt: het is zacht en laat bij het poetsen geen vezels achter.
- Een waadpak laat je toe om dieper in het water te gaan en uitdagendere composities te maken. Een neopreen pak houdt je droog, is lekker warm en vind je bij de meeste sportviswinkels.
- Let op wanneer je over de gladde, natte rotsen of oppervlakten wandelt. Berg steeds je camera op in je tas, zodat die niet op de grond belandt wanneer je uitglijdt of je evenwicht verliest.

Leven in en langs het water

Waterrijke gebieden zijn niet alleen interessant voor landschapsfotografen: in het water of langs de oever vind je ook een heleboel dieren en planten. De natte meersen in buurt van rivieren, de vennen in heideregionen of de vijvergebieden: één voor één waardevolle natuurgebieden met een gevarieerde fauna en flora. Libellen en waterjuffers houden zich bijvoorbeeld stevast op in de buurt van water en zijn een geliefkoosd onderwerp van vele macrofotografen. Je ziet ze 's morgens vaak beweegloos in de vegetatie hangen, helemaal bedekt met dauwdruppel. Wat later op de dag scheren ze over het wateroppervlak op zoek naar een prooi en wordt het al een grotere uitdaging om ze in beeld te brengen. Ook tal van vogelsoorten hebben water nodig om te overleven of zich voor te planten. Een vijver of een ven is dus de ideale startplaats voor wie foto's wil maken van vogels. Je fotografeert ze best vanuit een laag standpunt, zo maak je oogcontact met het onderwerp en krijg je een veel intiemer beeld. Maak gebruik van een drijvende schuilhut of ga aan de oever op je buik liggen, verscholen onder een camouflagenet en met de camera ondersteund door een rijstzak.

Kies een laag standpunt om vogels en andere dieren in het water in beeld te brengen.

f/6.3, 1/1250 sec, ISO 320, 400mm op APS-C

Naast dieren vind je ook veel planten in en langs het water. Waterlelies die vooral in juni bloeien, vormen de perfecte voorgrond voor een weids landschap. Probeer dichtbij te komen en neem een laag standpunt in, zodat de voorgrond gevuld wordt met deze prachtige planten. Let op wanneer je zo dicht bij een onderwerp fotografeert, want dan lukt het wellicht niet meer om het volledige beeld van voor tot achter scherp te krijgen. Gebruik in dit geval twee of drie opnames, waarbij je de instellingen constant houdt, maar het scherpstelpunt varieert. Achteraf kan je de scherpte van deze beelden combineren, zodat zowel de waterplanten in de voorgrond als het achterliggende landschap mooi scherp zijn.

Met een waadpak kon ik een laag standpunt innemen en tot bij de waterlelies komen om de voorgrond vorm te geven.

f/13, 1 sec, ISO 200, 14mm op full frame, focus stack van 3 beelden

Waterlelies kunnen ook als onderwerp op zich dienen, bijvoorbeeld door het volledige beeld te vullen met hun prachtige bloemen en hartvormige bladeren. Wie niet bang is om zich nat en vuil te maken en wat durft experimenteren, kan ze ook onder water in beeld brengen. Hiervoor heb je natuurlijk een onderwaterhuis nodig en die zijn jammer genoeg prijzig en niet eenvoudig in gebruik. Vele producenten maken tegenwoordig echter ook waterdichte compacte toestellen, waarmee je ook al hele leuke onderwaterfoto's kunt maken. Wie liever niet te veel geld spendeert, kan in ondiep water ook gebruik maken van een leeg aquarium, die je op de bodem van het ven of het meer plaatst. In dat aquarium plaats je vervolgens de camera, zodat die onder het wateroppervlak zit,

maar toch droog blijft. Aangezien je nu niet meer bij de zoeker kunt, gebruik je de live view en wordt het vaak trial en error om te zien wat je precies aan het doen bent. Toch kan je met enig geduld verrassende resultaten boeken. Deze techniek kan je trouwens ook gebruiken om landschappen in beeld te brengen waarbij je deels boven het wateroppervlak en deels onderwater fotografeert.

Fascinerend water

Zoals je ziet is water een interessant onderwerp om in je beelden te betrekken. Het beschikt over een aantal fascinerende eigenschappen die je beelden vaak iets extra geven. Probeer de dynamiek van het water te visualiseren door gebruik te maken van een langere sluitertijd of ga 's morgens vroeg op zoek naar verstilde beelden waarin het landschap prachtig reflecteert. Laat je creativiteit de vrije loop gaan en probeer ook te streven naar minder voor de hand liggende foto's door aandacht te besteden aan de details die zich op en onder het wateroppervlak afspelen.

Toplocaties:

- **Blankenberge:** de pier en de golfbrekers in Blankenberge blijven een populaire locatie om te experimenteren met grijsfilters en lange sluitertijden. Vanuit verschillende hoeken en standpunten kan je dit indrukwekkende bouwwerk fotograferen waarbij je met een lange sluitertijd het water vervaagt.
- **Krekengebied:** in het noordwesten van ons land, tegen de Nederlandse grens, vinden we ter hoogte van Sint-Jan-in-Eremo het krekengebied. Dit waterrijke gebied is beslist een bezoekje waard wanneer bij windstil weer wat nevel boven het wateroppervlak hangt en het omringende landschap prachtig reflecteert.
- **Durme:** tussen Tielrode en Hamme vind je de Durme, een zijrivier van de Schelde. Dit is de ideale plek om de invloed van de getijden te fotograferen. Bij laagtij komen prachtige modderstructuren langs de oevers bloot te liggen.
- **De Teut:** te midden van de paarse heide in het Nationaal Park Hoge Kempen vind je De Teut, een prachtig natuurgebied met een fotogeniek ven. De waterlelies in het ven vormen de perfecte voorgrond om het beeld diepte te geven terwijl de zon net boven de horizon piept. Het ondiepe water is hier ook ideaal om te experimenteren met een onderwatercamera of aquarium.
- **Platwijers:** de Wijers, het grootste aaneengesloten vijvergebied van België, telt maar liefst 1175 vijvers en herbergt een unieke fauna en flora. Hier broeden zeldzame en watergebonden vogels zoals de roerdomp en het woudaapje en het natuurreservaat behoort tevens tot een van de beste gebieden voor allerlei libellen en waterjuffers.
- **Hoegne, Helle en Getzbach:** wie watervalletjes wil fotograferen moet naar de hogere delen van ons land. In de hoge venen vind je verschillende prachtige riviertjes waar het heerlijk experimenteren is met de polarisatiefilter en lange sluitertijden. De Hoëgne kent ondertussen iedereen en het wordt er dan ook gezellig druk, maar wist je dat de Getzbach net zo mooi was en (voorlopig nog) veel minder frequent bezocht wordt?